ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№5(1)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 386 sahifa,
1-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – **Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti metodistining boshqaruv funksiyalari 10
Qarshibayeva Dilfuza Xidirbayevna

Texnologik mashinalar va jihozlar ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik qonuniyatlari va metodologik tizimini ishlab chiqish 15
Elmanov Abbos Begmat o'g'li, Mirzaumidov Asilbek Shuxratjonovich

Katta yoshdagi guruh bolalarida o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishda o'yinning roli 19
Ergasheva Farangiz Umidjon qizi, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirishning dolzarbligi 23
Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari 28
Gulmira Jumanova

Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati 33
Erboyev Suxrob Abdusalomovich

Maktabgacha yoshdagi bolalar va ularda hissiy-irodaning shakllanishi 37
Davlatova Zebo Haydarovna

Zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlari 40
Ochilova Farida Baxriddinovna

Maktab va oliy ta'lim muassasalarida qizlar kitobxonligini rivojlantirish metodlari 44
Qo'chqarova Oysha Oltibayevna

Buyuk allomalar merosidan foydalanishning metodik holati va mavjud muammolari 48
Sevara Mamatkarimova

Futbol o'yinida to'pga kalla bilan zarba berish 53
Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li

Использование современных инновационных методов в процессе обучения русскому языку в иноязычных группах высшего образовательного учреждения 56
Курбанова Шаира Исмаиловна

Maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlashda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ... 60
Kushakova Gulnora Egamkulovna, Muhammadiyeva Shaxzoda Sunnatilla qizi

Boshlang'ich sinflarda musiqa mashg'ulotlari orqali o'quvchilarning kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari 63
Muminova Feruza Farxodovna

Alisher Navoiy merosining yoshlar ma'naviy-estetik tarbiyasidagi ahamiyati 70
Qayumxo'jayev Botirxo'ja Ikromxo'ja o'g'li

Boshlang'ich ta'lim jarayonida amaliy topshiriqlar orqali tayanch kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish 74
Saidova Dilnoza Maripovna

К вопросу о классификации современной антиутопии 78
Дмитрий Валерьевич Пупонин

Когнитивная гибкость как фактор психологического благополучия старшеклассников в период адаптации к новым образовательным требованиям 82
Муксинова Динора Азаматовна

Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilida ta'lim beruvchi professor-o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini baholash: xalqaro tajribalar qiyosiy tahlili va O'zbekiston amaliyoti 87
Baxtiyarova Muniba Ne'matjon qizi

Valeologik tarbiya asosida maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini tayyorlashda innovatsion va raqamli yondashuvlar 92
Berkinova Charos Islomovna

Grammatik tushunchalarni oʻrgatish metodikasi 96
N. R. Masharipova

Umumiy oʻrta ta'lim tizimini takomillashtirish va oʻquvchilar bilimini baholashda xorijiy tajribalardan foydalanish finlyandiya ta'lim tizimi misolida 99
Obidova Muqaddas Roʻziqulovna

The Difference Between Androgogy and Pedagogy 106
Pardayeva Aziza Rahmatilloyevna

Elektr mashinalari fanini oʻqitishda raqamli ta'lim texnologiyalari 110
Shodiyeva Nozina Shuxrat qizi

Umumta'lim maktablarida direktor oʻrinbosarlarining aksiologik yondashuv asosida boshqaruv funksiyalari va vakolatlari hamda maktablarda ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish yoʻllari 113
Toxirov Botirjon Gʻofurjon oʻgʻli

Ispan tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish usullari 119
Tursunqulov Sanjar Dilmurod oʻgʻli, Shukurullayeva Feruza Dilmurodovna

Surxondaryo viloyatida yetishtiriladigan ingichka tolali paxta navlarining qoʻllanilishi 124
Ubaydullayeva Komila Bozor qizi

Boʻlajak tarbiyachilarda empatiya hissini shakllantirishning nazariy asosi 127
Xolmirzayeva Gulbahor Bahodirovna

Boshlangʻich sinf matematika darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi 130
Raximova Dilshoda Xoliqberdiyevna

Boʻlajak sport murabbiylarida kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish mexanizimlari 134
Sherzod Shuxratovich Boboyorov

Oliy ta'lim muassasalarida talabalar sportini rivojlantirishning iqtisodiy va tashkiliy mexanizmlari 138
Sangirov Nuriddin Iriskulovich

Boʻlajak oʻqituvchilarning boshqaruv kompetentligini rivojlantirishning integrativ modeli 142
Rasulova Umida Bahodir qizi

Yashil pedagogikaning konseptual modeli va tamoyillari 146
Raxmatova Dilnoza Abdurashidovna

Ta'lim jarayoni ishtirokchilarida emotsional barqarorlikni shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari 149
Boymatova Munavvar Ravshan qizi

Boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarini tayyorlashda zamonaviy raqamli platformalardan foydalanish samaradorligi 152
Lukmonova Salomat Gafurovna

Rivojlanishida nuqsoni boʻlgan bolalar uchun pedagogik qoʻllab-quvvatlash tizimining shakl, metod va vositalari 157
Farmonova Madina Bahriddin qizi

Innovatsion boshqaruv tizimlarida qaror qabul qilish va kommunikatsiya samaradorligi 161
Sotvoldiyeva Xurliqo Gʻayratjon qizi

Raqamli ta'lim muhitida maktabgacha yoshdagi bolalarning media savodxonligini shakllantirish metodikasi 167
Choriyeva Xurmo Panji qizi

Maktabgacha ta'lim mutaxassislari malakasini oshirish tizimining zamonaviy tendensiyalari va raqamlashtirish jarayonlarining pedagogik ahamiyati 172
Qosimova Sh. N., Dusmaxamedov A. A.

Maktab oʻquvchilarida oʻzini oʻzi tarbiyalashni shakllantirishning pedagogik asoslari (8–9-sinflar asosida) 177
Norxoʻjayeva Lobar Nuriddin qizi

STEAM loyihalar yordamida boshlangʻich sinf oʻquvchilarida ijodiy va tanqidiy tafakkurni shakllantirish 181
Mirjamolova Moxira Abdugaffor qizi

Boshlangʻich sinf oʻquvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati va metodik asoslari 188
Axmad Bolqiyev

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini xalqaro baholash dasturlari asosida baholashning pedagogik asoslari.......191
Shavqiddin Burxonov

Boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejment muammolari.......194
Pardaboyev Doston

Raqamli ta'lim muhiti: tushunchasi, strukturasi va rivojlanish tendensiyalari.......197
Kulboyeva Dilnoza Abdug'afurovna

Особенности применения графических органайзеров на практических занятиях по дисциплине "Практикум литературы народов СНГ".......199
Татьяна Викторовна Половинкина

Historical Stages in the Study and Treatment of Scoliosis (Spinal Curvature).......204
Shermatova Mokhira Baxodir qizi

Talaba qizlarga badiiy gimnastika cho'qmori yordamida bajariladigan fundamental mashqlarni o'rgatish.......209
Musharafxon Sultanova

Oliy ta'limda tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bo'yicha xalqaro modellarning qiyosiy tahlili.......213
Ziyotova Madina

Sport mutaxassislarini tayyorlashda voleybol o'qituvchisining ko'nikmalari va uslubi.......216
Turg'unov Baxtiyor O'rolovich

Matematik masalalarni yechish jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlash va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish.......220
Yusupova Latofat Nuriddinovna

Zamonaviy sharoitda bo'lajak o'qituvchilarda deontologik kompetentlikni rivojlantirishning innovatsion texnologiyalari.......228
Nasirova Nigora Baxtiyor qizi

Paraengil atletika mashg'ulotlarida individual yondashuvning ahamiyati.......233
Abduxoliqova Shoiraxon Akramjon qizi

Biologiya fanini o'qitishda xalq pedagogikasi elementlaridan foydalanish orqali ekologik madaniyatni rivojlantirish.......239
Baxrombekova Sojidaxon Sherzodjon qizi

Maktab texnologik ta'limida axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'quv samaradorligiga ta'siri: o'rta muddatli istiqbollar (2027–2031).......245
Berdiyeva Gulnoza Rizoqulovna, Tursunov Sherzod Ziyat o'g'li, Ismatullayev Javohir Ubaydulla o'g'li

Axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali jismoniy tarbiya va sport tizimini boshqarish samaradorligini oshirish.......251
Eryigitov Dilshod Xolboyevich

Enhancing Speaking Skills Productively in English.......255
J. M. Fayzullayev, G. R. Elmonova

Nutqida nuqsoni bo'lgan katta guruh bolalari bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari.......259
Jumanova Iroda Nomozovna, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich

2–3 yoshli bolalarning maktabgacha ta'lim tashkilotiga ijtimoiy moslashuvi: nazariy va empirik tahlil.......263
Klicheva Dilnoza Zulfon qizi

Inson–texnika tizimida ta'lim olayotgan talabalarda iste'dod namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari.......267
Kuvandikova Gulnora Gulamovna

Bo'lajak pedagoglarning mutaxassis sifatida shakllanishida xavotirlanish holatining namoyon bo'lishi.......270
Nuriddinov Rasuljon Samitjon o'g'li

Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni maktabga tayyorlashda zamonaviy psixologik-pedagogik yondashuv.......274
Nuriddinova Maysara Ikramovna, Kodirova Albina Faridovna

Talabalarda qaror qabul qilishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.......279
Rajabova Go'zal Zarifovna

Musobaqa oldi psixologik tayyorgarlikning tezkorlikka ta'siri.......283
Sitora Elova Axmatkulovna

Pediatriya ta'limida sun'iy intellekt – talaba uchun virtual assistent 287
Umarkulov Muhtorali Islomkulovich

Bo'lajak jismoniy tarbiya mutaxassislarida jismoniy savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari 290
Xakimov Xurshid Nozimovich

Сущность и виды познавательной активности детей 5–6 лет 294
Джамилова Н. Н., Кудратова М. У.

Uzluksiz ta'lim jarayonida mustaqil fikrlovchi, ijodkor shaxsni tarbiyalashning pedagogik-psixologik masalalari 298
Siddiqova Sanobar Xaydarovna

Ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilish, ijodiy faolligini oshirish 301
Siddiqova Sanobar Xaydarovna, Qushoqova Guzal

Badiiy adabiyotda Ibn Sino obrazining yaratilishidagi o'ziga xosliklar 304
Tangirov A. J.

Ta'lim klasteri asosida zaif eshituvchi bolalarni inklyuziv ta'lim muhitiga moslashtirishning pedagogik mexanizmlari 309
Dilnoza Xushvaktovna Ernazarova

Maktabgacha yoshdagi bolalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish 313
Payzullaeva Gozzal Bayrambayevna

Bo'lajak tarbiyachilarda pedagogik mas'uliyat ko'nikmasini rivojlantirishning nazariy-amaliy asoslari 317
Maxramova Gulchexra Maxsudbek qizi

Maxsus ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalardan foydalanishning pedagogik samaradorligi 320
Tashkenbayeva Dilafruz Baxtiyor qizi

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirishga qo'yiladigan talablar 325
Xazratkulova Shoira Noraliyevna

Musiqa madaniyati darslarida multimedia vositalarida musiqa o'qituvchisining kompetensiyaviy tayyorgarligi 329
Qudratova Elnoza Ismatillayevna, Ismailova Sevinch, G'oibnazarov Elmurod

Boshlang'ich ta'limda nutqiy kompetensiyani rivojlantirishning didaktik modeli 334
Tillaboyeva Havasxon

Diskursiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq madaniyatini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish 340
Boynazarova Nilufar Tilovmurot qizi

Millatlarning o'ziga xos dunyoqarashining psixologik xususiyatlari 346
Murxashev Axmadxon Olimjon o'g'li

Umumiy o'rta ta'lim maktab o'quvchilarining intellektual-ijodiy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik strategiyalari 349
Ergasheva Sitora Baxriddin qizi

Sinergetik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashni takomillashtirish zarurati va imkoniyatlari 353
Xo'shboqova Surayyo Baxtiyor qizi

Interfaol metodlar asosida o'smirlarda mustaqil tafakkurni rivojlantirish 357
Ismoilova Mashxura Mashrabbek qizi

Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish 360
Kuvanakova Guljaxon

The Role of Autonomous Learning in Developing English Language Proficiency of University Students in Uzbekistan 363
Omonova Kamola, Mutabar Zikriddinova

Maktablarda fasilitator faoliyatini tashkil etish borasida ayrim mulohazalar 366
Qahhorova Marjona Ixtiyor qizi

Модель и педагогические условия формирования профессиональных компетенций будущих учителей в области информационной безопасности 370
Сагинбаева Кымбат Кенжегалиевна, Нуриддинова Майсара Икрамовна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Boshlang'ich sinf darslarida kreativ fikrlashni rivojlantirishda zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish 374
Xudoynazarova Muxlisa Bakhadirovna

Совершенствование методической компетентности будущих учителей начальных классов на основе креативного подхода 377
Дониёрова Лайло Худайбердиевна

MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA MULTIMEDIA VOSITALARIDA MUSIQA O'QITUVCHISINING KOMPETENSIYAVIY TAYYORGARLIGI

Qudratova Elnoza Ismatillayevna
JDPI katta o'qituvchi

Ismailova Sevinch
JDPU Musiqa ta'limi yo'nalishi 2-kurs talabasi

G'oibnazarov Elmurod
JDPU Musiqa ta'limi yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada musiqa madaniyati darslarida multimedia vositalaridan foydalanishning ta'lim sifati va samaradorligini oshirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, multimedia texnologiyalaridan foydalanish orqali bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kompetensiyaviy kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish usullari va vositalari tahlil qilinib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, innovatsion pedagogik texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, kompetensiya, multimedia, videoteknika, mediata'lim.

Abstract: This article highlights the importance of using multimedia tools in music culture lessons to improve the quality and effectiveness of education. It also analyzes the methods and tools for enhancing the professional competency of future music teachers through the use of multimedia technologies and provides practical recommendations.

Key words: education, innovative pedagogical technologies, information and communication technologies, competency, multimedia, video technology, media education.

Аннотация: В данной статье раскрывается значение использования мультимедийных средств на уроках музыкальной культуры для повышения качества и эффективности обучения. Также проанализированы методы и средства совершенствования профессиональной компетентности будущих учителей музыки на основе применения мультимедийных технологий и разработаны практические рекомендации.

Ключевые слова: образование, инновационные педагогические технологии, информационно-коммуникационные технологии, компетенция, мультимедиа, видеотехника, медиаобразование.

KIRISH

XXI-asrda axborot-kommunikatsiya ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanish hamda ularni ta'lim jarayonlariga faol jalb etish orqali o'quvchi-yoshlarning bilim, ko'nikma va malakalarini muntazam ravishda takomillashtirib borish vazifasi respublikamiz ijtimoiy-iqtisodiy hamda fan-texnika taraqqiyotining muhim omiliga aylanib bormoqda.

"Bugungi kunda, – deb yozgan edi O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Abdug'aniyevich Karimov, – umumiy e'tirofga ko'ra, XXI-asr globallashuv va chegaralarning barham topish davri, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va internet asri, jahon maydoni hamda dunyo bozorida tobora kuchayib borayotgan raqobat asriga aylanib borayotganini isbotlab berishga hojat yo'q"[1].

Bunday sharoitda ta'limga yo'naltirilayotgan investitsiyalar va qo'shimcha resurslar hozirgi davrda demokratik modernizatsiya va yangilanish jarayonlarida belgilangan maqsadlarga erishishda eng muhim omil hisoblanadi. Bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalashni ustuvor yo'nalish sifatida belgilagan davlatgina o'z taraqqiyotini ta'minlay oladi.

1 Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Shunday ekan, axborotlar oqimi kuchayib, ta'limda integratsiyalashuv jarayonlari takomillashayotgan hozirgi davrda yosh avlodning mantiqiy va badiiy tafakkurini rivojlantirish, mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatini oshirish, zamonaviy ta'lim texnologiyalari, internet va media axborot uzatish vositalari, videoteknika hamda telekommunikatsiya imkoniyatlaridan samarali foydalanish orqali ta'limning sifati va samaradorligini ta'minlash dolzarb masalalardan hisoblanadi. Musiqa ta'limi yo'nalishlarida bunday imkoniyatlardan oqilona foydalanish ta'lim tizimiga yaxlit yondashuvni ta'minlab, uni yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Ta'lim sohasida integratsiyalashuv jarayonlari hamda ilg'or innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash ta'lim tizimining yangi, o'ziga xos modellarini yaratishni talab etadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, videoteknika va multimedia vositalaridan keng va samarali foydalanish bu jarayonning muhim sharti hisoblanadi. Respublikamiz milliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning hozirgi bosqichi fundamental o'zgarishlar va tizimli yondashuv bilan xarakterlanadi.

Shiddat bilan o'zgarayotgan zamonaviy dunyoda yosh avlodni yuksak intellektual salohiyatga ega kadrlar etib tarbiyalash mas'uliyati o'qituvchi va murabbiylar zimmasiga yuklatilgan. Shu bois, ular oldiga qo'yilayotgan ijtimoiy talablar yuqori bo'lib, ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, barkamol va yuqori professional salohiyatga ega shaxslarni shakllantirish ustuvor vazifa sifatida namoyon bo'ladi[2].

Bunday oliyjanob maqsadlarga erishish uchun, avvalo, barcha bosqichdagi ta'lim muassasalari faoliyatiga jiddiy e'tibor qaratish, ta'limning texnik vositalari, xususan, multimedia vositalaridan samarali foydalanish zarurligi tobora ayon bo'lib borayotgani yaqqol sezilmoqda.

Multimedialashgan ko'rsatuvlar va tasvirlar bilan ishlash kompetensiyasi media manbalardan zarur hamda badiiy jihatdan boyitilgan, rejissura asosida yaratilgan va montaj qilingan harakatli tasvirlardan kerakli ma'lumot hamda estetik ta'sirga ega axborotlarni qabul qilish, anglash va tushuntirish, shuningdek, badiiy-emotsional tasavvurlar hosil qilish imkonini beradi.

Ushbu jarayonning sifati va samaradorligi ko'p jihatdan musiqa fani o'qituvchisining kasbiy kompetentligi hamda pedagogik mahorati bilan belgilanadi. Kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan ta'lim esa o'quvchilarda egallangan bilim, ko'nikma va malakalarni o'z shaxsiy, kasbiy va ijtimoiy faoliyatida amaliy qo'llay olish kompetensiyalarini shakllantirishga yo'naltirilgan ta'limdir.

Media ta'lim o'quvchilarning muayyan obraz va voqeliklarni, axborot xabarlarini ijodiy o'zlashtirish, tahlil qilish va talqin etish, o'zaro muloqot uchun mos ma'lumotlarni tanlash va o'zlashtirishiga yordam beradi. Shuningdek, ularning axborot va bilim olish huquqini amalga oshirish imkoniyatini yaratadi. Bu nafaqat ta'lim oluvchilarning individual musiqiy rivojlanishiga ko'maklashadi, balki ularning ijtimoiy faolligini ham oshiradi. Shu ma'noda mediata'lim o'quvchilarning badiiy tafakkuri va dunyoqarashini rivojlantiradi, ularning mediakompetentligi hamda media savodxonligi darajasining oshishida muhim omil hisoblanadi.

Bunday sharoitda ta'limga yo'naltirilayotgan investitsiyalar va qo'shimcha resurslar hozirgi davrda demokratik modernizatsiya va yangilanish jarayonlarida belgilangan maqsadlarga erishishda muhim omil hisoblanadi. Bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalashni ustuvor vazifa sifatida belgilagan davlatgina o'z taraqqiyotini ta'minlay oladi[3].

Bunday jamiyatning mazkur tizimidan faol foydalanuvchilardan biri, shubhasiz, o'quvchilardir.

Ta'lim sohasidagi integratsiyalashuv va ilg'or innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning uzoq muddatli ta'siri ta'lim tizimining yangi, o'ziga xos modellarini yaratishni, axborot-kommunikatsiya va videoteknika, shuningdek, multimedia vositalaridan keng va samarali foydalanishni taqozo etmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Musiqa ta'limida multimedia vositalaridan foydalanish hamda o'qituvchilarning kompetensiyaviy tayyorgarligini shakllantirish masalasi ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, Islom Abdug'aniyevich Karimov ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va yosh avlodni har tomonlama rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o'rni alohida ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi. Shuningdek, Shavkat Miromonovich Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan ta'limni rivojlantirishga qaratilgan strategik yondashuvlar zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng joriy etishni talab etadi.

Ilmiy adabiyotlarda mediata'lim tushunchasi o'quvchilarning axborot bilan ishlash, uni tahlil qilish va baholash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik yo'nalish sifatida talqin etiladi. Xususan, E.I. Abdukarimova tadqiqotlarida bo'lajak musiqa o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda milliy musiqa merosi va zamonaviy texnologiyalar integratsiyasining samaradorligi asoslab berilgan. Muallif multimedia vositalaridan foydalanish o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish hamda darslarning samaradorligini ta'minlashda muhim omil ekanligini qayd etadi.

---

2 Abdukarimova E.I. Texnologik loyihalash – musiqa mashg'ulotlarida samarali ta'lim // Ilim ham jamiyet jurnali. – Nukus davlat pedagogika instituti, 2019.

3 S. Fiyodarov, A.V. Navikova, A.A. Mediaobrazovanie v vedushchikh stranakh Zapada. – Taganrog: Izd-vo "Ko'chma", g'oyasi S.N.

Xorijiy tadqiqotlarda ham multimedia texnologiyalarining ta'lim jarayoniga ta'siri keng yoritilgan bo'lib, ular o'quvchilarning vizual va audial qabul qilish imkoniyatlarini kengaytirishi, bilimlarni o'zlashtirish darajasini oshirishi va mustaqil ta'lim ko'nikmalarini rivojlantirishi bilan izohlanadi. Shu bilan birga, mediata'lim o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, axborotni saralash va undan samarali foydalanish kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, mavjud tadqiqotlarda multimedia vositalarining afzalliklari keng yoritilgan bo'lsa-da, aynan musiqa madaniyati darslarida o'qituvchining kompetensiyaviy tayyorgarligini tizimli shakllantirish masalasi yetarli darajada kompleks yondashuv asosida o'rganilmagan. Mazkur maqola ana shu ilmiy bo'shliqni qisman to'ldirishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda musiqa ta'limida multimedia vositalaridan foydalanish orqali o'qituvchilarning kompetensiyaviy tayyorgarligini shakllantirish jarayonini o'rganish maqsad qilib qo'yildi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy usullardan foydalanildi:

1. **Nazariy tahlil usuli** – mavjud ilmiy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar va pedagogik manbalarni o'rganish hamda umumlashtirish;
2. **Taqqoslash usuli** – an'anaviy ta'lim va mediata'lim yondashuvlarini solishtirish orqali ularning afzallik va kamchiliklarini aniqlash;
3. **Tizimli yondashuv** – musiqa ta'limida multimedia vositalaridan foydalanish jarayonini yaxlit tizim sifatida tahlil qilish;
4. **Pedagogik kuzatuv** – o'quv jarayonida multimedia vositalarining qo'llanilish holatini o'rganish;
5. **Modellashtirish usuli** – multimedia asosida kompetensiyani shakllantirish modelini ishlab chiqish (1-jadval asosida).

Tadqiqot obyekti sifatida umumta'lim maktablarida musiqa madaniyati darslari, predmet sifatida esa multimedia vositalari asosida o'qituvchining kompetensiyaviy tayyorgarligi jarayoni tanlandi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda musiqa ta'limida multimedia vositalaridan foydalanish orqali o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan integrativ model taklif etildi hamda uning amaliy ahamiyati asoslab berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda yoshlarimiz dunyo ta'lim standartlariga to'laqonli javob bera oladigan, butun dunyo yoshlari bilan bilim, ko'nikma va malakalari hamda kasbiy kompetensiyaviy tayyorgarligi jihatidan teng bo'lishi lozim. Bunda musiqa o'qituvchilarining o'rni beqiyos hisoblanadi.

Musiqa ta'limida media ta'limni multimedia shaklida tashkil etish jarayoni quyidagi jadval ko'rinishida bo'lishi mumkin (1-jadval).

Umumta'lim va mediata'limda axborotlar bilan ishlash kompetentligini shakllantirish jarayonining hayotiy tahlili

Umumta'limda:

- didaktik materiallar va ularni o'rganish metodlarini, asosan, o'qituvchi belgilaydi;
- ta'limiy-tarbiyaviy hamda rivojlantiruvchi maqsadlar mavzu mazmunidan kelib chiqib aniqlanadi;
- ta'lim berish jarayoni tizimli ravishda amalga oshiriladi;
- didaktik materiallarning o'zaro uzviylikda berilishi, avvaldan mavjud bilim, ko'nikma va malakalarni mustahkamlash bilan chegaralanadi;
- o'rganiladigan bilimlar muayyan tizim asosida bayon etiladi;
- tayyor namunaga asoslangan materiallardan keng foydalaniladi.

Mediata'limda:

- o'rganilayotgan mavzu yuzasidan asosiy g'oya o'qituvchi tomonidan beriladi, biroq material mazmunini boyitish ta'lim oluvchilar bilan hamkorlikda amalga oshiriladi;

- ta'lim jarayonida o'quvchilarning ijodiy faolligi natijasida yangi g'oyalar va yondashuvlar yuzaga keladi;
- didaktik materiallar o'quvchilarda axborotni qabul qilish va tahlil etishda ijodiy yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladi;
- "o'qituvchi–o'quvchi" munosabatlari bilan bir qatorda "o'quvchi–o'quvchi" hamkorligiga ham keng o'rin beriladi;
- muammoli ta'lim yondashuvi muhim ahamiyat kasb etadi.

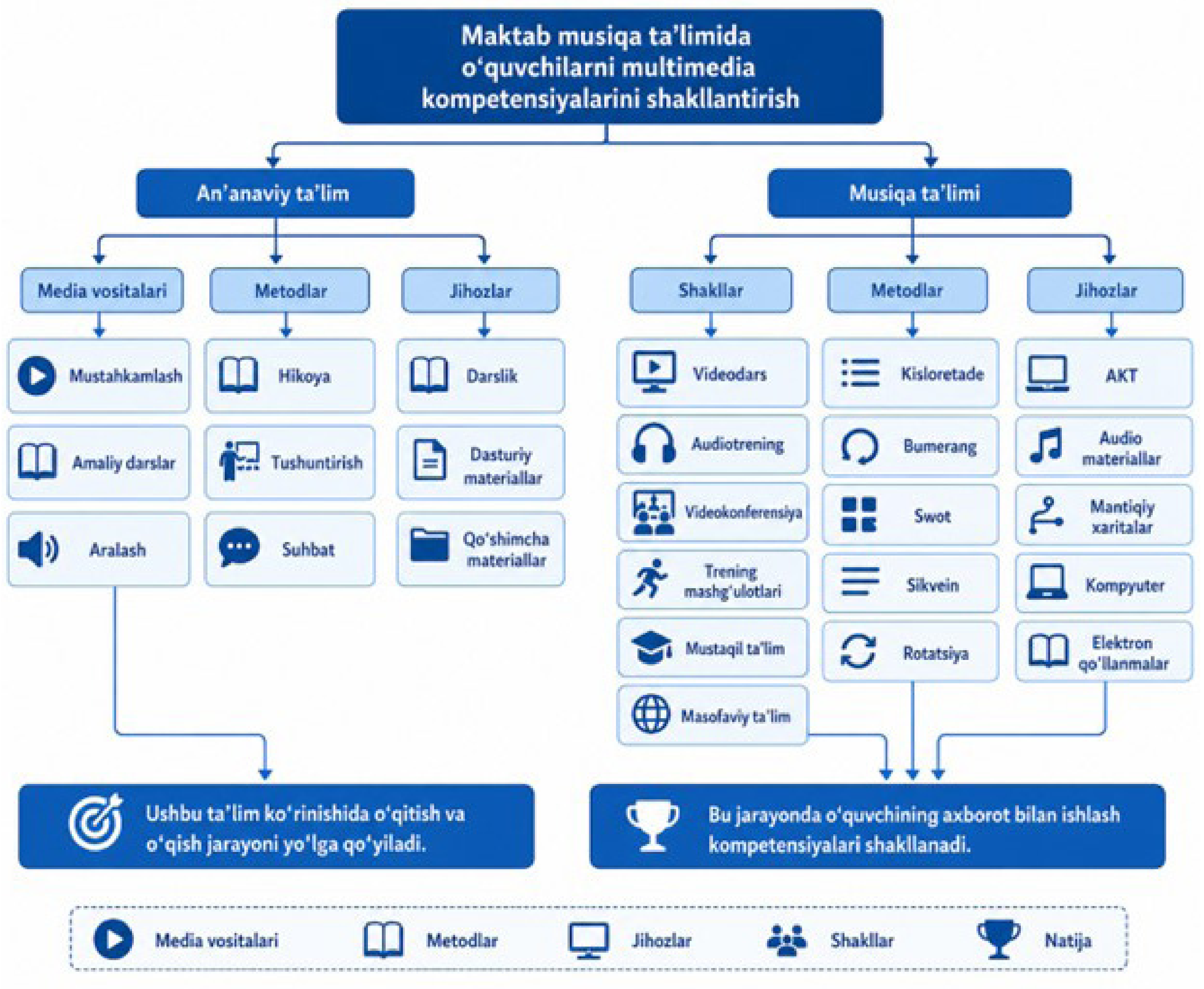

1-jadval: **Musiqa ta'limida multimedia asosida kompetensiyani shakllantirish modeli**

Mediata'limda o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish bosqichlari:

- axborotni qabul qilish va unga ta'sir etuvchi omillarni anglash;
- zarur unsurlar, manbalar va vositalarning mavjudligini aniqlash, foydali hamda zararli axborotga nisbatan immunitetni shakllantirish;
- ma'lumot va axborot mazmunini tushunish, ularni bilim sifatida o'zlashtirish, chuqurlashtirish va tizimlashtirish;
- muammo va vaziyatlarning yechimiga doir amaliy ko'nikmalarni egallash, turli vaziyatlarni tahlil qilish;
- turli media va multimedia manbalardan mustaqil va samarali foydalanish, axborotni tahlil qilish hamda uni amaliyotga joriy etish.

Egallangan bilimlarni real hayot bilan bog'lash, muammolarni hal etish, vaziyatlarga turlicha baho berish va ilmiy farazlar ilgari surish o'quvchilardan ijodkorlikni talab etadi.

Multimediali ta'lim jarayonida ijodiy yondashuvni shakllantiruvchi omillar

Shaxsning individual xususiyatlari:

- noodatiy va noaniq vaziyatlarni baholay olish, mediaga moslashuvchanlik;
- muammoli holatlarga g'ayrioddiy yechim topa olish;
- fikrlarning turli variantlarda ifodalanishi;
- ijodiy fikrlashni erkin namoyon eta olish.

Ijodkorlik muhiti:

- ijodiy yondashuvni qo'llab-quvvatlovchi muhit va shart-sharoitlarning mavjudligi;
- o'quvchilarda qiziqish uyg'otuvchi va ijodiy faollikni rag'batlantiruvchi ta'sirlar (stimul)ning yaratilishi;
- taqdim etilayotgan tasviriy va media axborotlarni tahlil qilish hamda ularga ijodiy yondashish imkoniyatlarining kengayishi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Davlat ta'lim standartlari talablarini amaliyotga joriy etish va uni umumta'lim maktablari hamda boshqa ta'lim muassasalarida zamonaviy talablar asosida tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Multimediaga asoslangan ta'limni samarali yo'lga qo'yish orqali o'quvchilarning mustaqil o'quv faoliyati rivojlanadi, turli media axborotlardan foydalanish va ularga ijodiy yondashish ko'nikmalari shakllanadi. Bu esa o'quvchilarda zarur bilim va ma'lumotlarni egallash, ularni tahlil qilish hamda amaliyotga tatbiq etish kompetentligini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, multimedia texnologiyalarini ta'lim jarayoniga tizimli joriy etish o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish, darslarning interfaolligini kuchaytirish hamda o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini yanada orttirishga xizmat qiladi. Natijada ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida samarali hamkorlik muhiti shakllanib, bilimlarni o'zlashtirish darajasi oshadi va ta'limning umumiy sifati yuksaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: O'zbekiston, 2017. – 488 b.
3. Umumta'lim maktablarida musiqa ta'limi va tarbiyasi konsepsiyasi. – T.: XTB, 1995-y.
4. Umumiy o'rta ta'limning Davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi. – T.: Ta'lim taraqqiyoti, 1999-y., 6–7-maxsus sonlar.
5. Abdukarimova E.I. Preparation of future music teachers for their professional activities through Uzbek classical music // European Journal of Research and Reflection in Education Sciences. – 2019. – Vol. 7, No. 6. – ISSN: 2056–5852. – www.scopus.com
6. Abdukarimova E.I. Texnologik loyihalash – musiqa mashg'ulotlarida samarali ta'lim // Ilim ham jamiyet jurnali. – Nukus davlat pedagogika instituti, 2019. – 1-son. – B. 61–63.
7. Abdukarimova E.I. Oliy pedagogik ta'limda bo'lajak musiqa o'qituvchilarini mumtoz musiqa vositasida amaliy faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirish // Xalq ta'limi jurnali. – T., 2021. – № 3. – B. 82–84.
8. https://art.jspi.uz/index.php/art/article/view/3541/2454
9. https://art.jspi.uz/index.php/art/article/view/288
10. https://art.jspi.uz/index.php/art/article/view/1660

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.